

Geluk & wijsheid

Zevende avond

Schoonheid

- Wat heet mooi?
- Het belang van het overbodige
- De postmoderne waarheid
- De filosoof en de waarheid
- Goochelen

Wat heet mooi?

- Kun je precies beschrijven wat je raakt?
  - In de vorm van voorbeelden
  - D.m.v. kunst als uitdrukkingsmiddel
- Plato: schoonheidservaring is liefde
  - Bolmensen: verlangen naar wederhelft
  - = Herstel van oorspronkelijke natuur
  - Ideeënwereld: volmaaktheid & harmonie
  - Aardse kunst is slechts mimesis (namaak)

Verliefdheid

- Plato:
  - Jeugd: lichamelijke schoonheid
  - Later: morele eigenschappen
  - Nog later: onpersoonlijke idealen
  - Soms: contact met ideeënwereld (filosofen)
    - → Grotvergelijking
- In hoeverre is je gevoel van schoonheid een zaak van herkenning (anamnese)?

Pierre Bourdieu (1930 - 2002)

- Elite bepaalt wat goed smaak is
- Ontwikkelden volgen
- Smaak bepaald door afkomst, opvoeding, klasse

Vragen

- Wordt wat je mooi vindt bepaald door waar je bij wilt horen?
- Door wat je in je jeugd hebt geleerd?
- Kun je je smaak veranderen?
- Wat zou daarvoor de reden zijn?

Kant

- Immanuel Kant: "Wat is verlichting?", 1784
  - Formulering van verlichtingsidealen
- Menselijke natuur:
  - Zinnelijk deel: neigingen, gevoelens, driften
  - Redelijk deel: beteugelen van zinnelijkheid
- Sapere aude (durf wijs te zijn)
  - Leer je verstand te gebruiken
  - Laat je niet door anderen leiden

Schiller

- Friedrich Schiller, "Over de esthetische opvoeding van de mens", 1795
- Inzicht alleen is niet voldoende
  - vgl. Socrates: het gaat om het inzicht
- Ideaal en werkelijkheid gescheiden
- Nodig: sterke wil en levendige gevoelens
- Hoe leren we te willen wat we moeten?

Impulsen

- Stofftrieb: materiële behoeften en wensen
- Formtrieb: idealen, morele wetten
- Spieltrieb: gelijktijdig ervaren van Stofftrieb & Formtrieb
  - vgl. verdiept zijn in het spel
  - Egoïstisch doel: winnen
  - Altruïstisch doel: spel mogelijk maken, ook voor de tegenstander

Kies kunst

- Speelimpuls sterkste in kunsten
- Met kunst kun je een brug slaan tussen het zinnelijke en het redelijke
  - Harmonie tussen gevoel & verstand
  - Harmonie in samenleving door harmonie in individu
- We moeten leren spelen
  - Spelen is basis van kunst & politiek
- "Alleen de waarneming van het schone maakt een geheel uit [de mens], omdat zijn beide naturen daarbij moeten overeenstemmen"

Vragen

- Wat is het verband tussen schoonheid en kunst?
- Speelt de Spieltrieb nog op ander terreinen een rol?

Modernisme

- Moderne architectuur: strak, principeel, functioneel
- Prins Charles: elegantie, waardigheid & menselijke maat
- Modernisme = verlichtingsfilosofie
  - Primaat van de rationaliteit
  - Functionaliteit, snelheid, mechanisering
- Reactie: postmodernisme

Postmodernisme

- Jean-François Lyotard: Het einde van de grote vertellingen, 1979
  - Dogmatisme: religie, wetenschap, fascisme
  - Vele kleine vertellingen
- Richard Rorty: "Contingency, irony, and solidarity", 1989
  - Niet een enkele, abstracte & fictieve waarheid
  - Waarheid = waar je je voor wilt inzetten

Vragen

- Valt er te leven zonder grote verhalen?

Filosoof & waarheid

- Jos Kessels: spreken filosofen de waarheid?
  - Ze spreken niet de waarheid, al zeggen ze dat ze dat doen
  - Ze kunnen het niet, ook al willen ze het
  - Het is niet nodig, ook al denken ze dat
  - Als iedereen de waarheid spreekt, verdwijnt de magie
- Over filosofische onderwerpen kan geen waarheid worden gesproken

Filosofische onderwerpen

- "Hopeloze gevallen":
  - Menselijke vrijheid
  - Bewustzijn
  - Identiteit
  - Morele oordelen
  - Esthetische oordelen
- Bestaat De Waarheid?
  - Enkelvoudig, overkoepelend, samenhangend, onweerspreekbaar

Welke theorie is de beste?

- Schoonheid als criterium voor waarheid
  - Maar wat is mooi?
  - Scheermes van Ockham
- Voorbeeld: Gilbert Ryle, "De eenheid van lichaam en geest", 1949
  - Descartes' dualisme categoriefout
    - Universiteit niet iets naast de gebouwen
    - Geest niet iets naast het lichaam
- "De kwaliteit van je pijn is minstens zo belangrijk als je trefzekerheid"

Theorie over theorieën

- Theorie als ideaal
  - Versturende factoren: wrijving, strooiing van licht
- Theorie als uitgangspositie
  - Stringtheorie: zo moet het
- Begrippen bepalen de theorie
  - Yin & Yang

Goochelen

- Goochelaars:
  - Uitbundige presentatie
  - Vervagen grens tussen illusie en werkelijkheid
- Filosofen:
  - Het gaat om de truc, niet de presentatie
  - Vaststellen grens illusie / werkelijkheid (ontgoochelen)

Vragen

- Wat is de rol van de filosofie?
- Heb je er wat aan voor je eigen leven?

Twee filosofentrucs

- Ernest Nagel: "Structure of Science", 1961
  - De melodie is meer dan de individuele tonen
- Norman Malcolm: "Knowledge and Certainty", 1970
  - Teleologie en mechanisme kunnen niet tegelijk waar zijn, tenzij de een tot de ander is te reduceren

Nagel

- Een toon is niet buiten zijn context te identificeren
- En dus ook niet te vergelijken
- Is een zak vol noten een melodie?

Syllogisme

- Major-premissie: Alle mensen zijn sterfelijk
- Minor-premissie: Socrates is een mens
- Conclusie: Socrates is sterfelijk

Malcolm

- Teleologie: begrijpen vanuit het doel
  - Op de hoogte komen van het nieuws
- Mechanisme: begrijpen vanuit de werking
  - De krant lezen
- Reductie niet mogelijk
  - De krant lezen → op de hoogte komen van het nieuws (?)
  - Op de hoogte komen van het nieuws → de krant lezen (?)
  - De krant lezen → de krant lezen (?)

Vragen

- Helpt het om filosofische trucs te kennen?
- Wat is het belang van zulke trucs in het overtuigen van anderen?
- Zou je politici aanraden filosofie te studeren?